

egy-vidékeken használatos tájszóknek összegyűjtése egyedül a szerkesztő-bizottsági tagok által még oly gondos utánjárás mellett is csak hézagosan történnék, a szerkesztő-bizottság egyszerűsége szükségesnek jelentette ki, hogy főképen a tájszók gyűjtésében való segédkezésre az Országos Erdészeti Egyesület t. tagjai is felkéressenek.

Mellőzve annak fejtegetését, hogy az egyes vidékeken használatos erdészeti jelentőségű tájszóknek összegyűjtése és felhasználása mennyire emelné műszótárunknak belső értékét és használhatóságát, a szerkesztő-bizottság határozatának megfelelőleg, teljes tisztelettel kérjük a t. tagtársakat, hogy a jelzett irányban a műszótár szerkesztő-bizottságát feladatának megoldásában támogatni s nevezetesen az erdészeti jelentőséggel bíró tájszók összegyűjtésében vele közreműködni sziveskedjenek.

A gyűjtött tájszók beküldésére határidőt ki nem tűzünk, sem bármily más megszorítást ki nem kötünk; csupán azt tartanók kívánatosnak, hogy a gyűjtött tájszók lehetőleg a szerkesztő-bizottság munkakör-beosztásának megfelelően*) csoportosítva, külön-külön papírlapon küldessenek be az Országos Erdészeti Egyesület titkári hivatalához, hogy eként elkülönítve az érdekelt szerkesztő-bizottsági tagok közt egyszerűen szétoszthatók legyenek.

Budapest, 1899. július hó.

Arató Gyula s. k.

az erdészeti műszótár
szerkesztő-bizottságának
előadója.

Dr. Bedő Albert s. k.

az erdészeti műszótár
szerkesztő-bizottságának
elnöke.

Különfélék.

Rendetlen időjárás által okozott károk az év első felében. Már évek óta figyelem meg az időjárást és ugy a meteorológiai intézet által kiadott időnkénti értesítések, valamint saját tapasztalataimnak egybevetése alapján egyaránt arra a meggyőződésre jutottam, hogy az időjárás évről-évre rendkívüli s szokatlan változásokat, jelenségeket mutat. Hogy ezt minek kelljen tulajdonítani, azt

*) L. E. L. 1898. évi XI. füzetének 1116. és 1117. oldalán.

én, mint e tekintetben avatatlan ember, nem tudom megmagyarázni s talán maguk a hozzáértők sem tudják teljesen felderíteni. Tény az, hogy a folyó évben is eddig oly rendkívüli időváltozások voltak, a melyek méltán felhívhatják nemcsak az ahhoz értők figyelmét, de másokét is, akiket az időjárás változásai bármely szempontból közelebbről érdekelnek.

Jelen alkalommal csak azokat a tapasztalaimat közlöm, melyeket a Csanád, Arad, Temes és Krassó-Szörény vármegyékre kiterjedő, lippai m. kir. főerdőhivatal kerületében a f. év első felében szereztem.

Már a m. évi december hó 21.-ikén kezdődött és f. évi márczius hó 19.-én végződött tél is oly gyenge, enyhe volt, hogy havat csak elvétve lehetett ezen a vidéken látni. Az egész tél inkább késő ősznek volt mondható, mely esős, ködös, derült és fagyos napok folytonos váltakozásából telt ki. Január 5. és 6.-án esett ugyan kevés hó, még pedig erős zivatar és fagy mellett, azonban alig néhány nap múlva ez is eltűnt és csak a visszamaradt nagy sár, locs-pocs mutatta helyét. Erre január második felében és február első felében oly enyhe tavaszi napok következtek, hogy a növénytenyészet teljes erővel megindult és némely fák, mint pl. a mandula és kajszin, virágzani is kezdetek. Február 23. és 24.-én újból hó-zivatar és fagy jött, de ez szintén csak egy pár napig tartott, mire márczius elején egész tavaszi idő állott be. Márczius 20.—21.-én megint nagy havazás következett, esővel és fagygyal, rá 2 nap enyhe idő és 25—26.-án újból havazás és erős fagy volt. Ezek után az idő újból enyhére változott s április és május hónapokban tavaszi és nyári napok őszi napokkal váltakoztak, helyenkint rendkívüli záporosóval és viharokkal. Junius első felében

az ország több részéből havazásokat jeleztek, míg ezen a vidéken hideg, esős napjaink voltak, jégesővel és zivatarokkal és helyenkint erős dérrrel, a mik a tavaszi veteményekben nagy kárt okoztak, sőt a csemetekertekben is, hol a csemeték levelei nagyrészt elfonyadtak, mintha mind leforrázták volna.

A barometer állása a jelzett idő alatt folytonos ingadozásoknak volt kitéve; hol nagyon lement, hol meg nagyon felemelkedett. Így január 3.-án a barometer állása 35·6 volt, 5.-én már 61·3-re emelkedett fel, 10.-én újból leszállt 55-re, 15.-én 45-re és így tovább. Általában januárban a barometer állásának minimuma 30·4 és maximuma 63·6 volt, februárban min. 34·9, max. 59·7; márcziusban min. 37·7, max. 62·7; áprilisban min. 39·6 és max. 58·4; májusban min. 41 és max. 59; júniusban min. 40·5, max. 60·2.

A termometer állása szintén folytonosan változott s a következő volt:

	minimuma	maximuma
januárban	8° C	9·5° C
februárban	9·4° «	13·8° «
márcziusban	5·8° «	15·5° «
áprilisban	2·6° «	27° «
májusban	7° «	27·5° «
júniusban	7·5° «	28° «

Mindezekből látható, hogy a f. év első felének időjárása teljesen rendetlen volt. Igen nagy hideg vagy szerfelett nagy meleg nem volt, de a rendetlen, szokatlan időjárást éppen a folytonos és hirtelen való változások jellemzik.

Ezek a változások a növényzetben roppant nagy károkat okoztak, még pedig nemcsak a mezőgazdasági

és kerti növényekben, hanem az erdei és egyáltalán a fásnövényekben is. Így a februári és márcziusi meleg napok által kicsalt kajszin, mandula és más korán virágzó fák virágait a márcziusi fagyok egészen elpusztították. A vadgyümölcsök közül a vadalma, vadvörte csak szórványos termést hoznak s néhol éppen semmi termés sincs rajtuk. A szilfákon semmi magtermés sincsen, a tölgyön is csak szórványos termés mutatkozik, nemkülönben a bükk-, gyertyán- és cseren is. Az erdei fák közül különösen a kőris és dió szenvedtek leginkább. Mindkettőnél a fiatal hajtások csúcsa legnagyobb részt elfagyott. Legérzékenyebben szenvedtek azonban a fiatal kőrisek a délnek és keletnek fekvő, védetlen, elegyetlen állabokban. Itt még a 8—10 éves kőrisek is elfagytak és némely helyen még most sem hajtottak ki. Így az Arad város mellett fekvő csálai erdőgondnokságban közvetlenül az aradi szántóföldekkel határos délkeleti oldalon, mintegy 108 m. tengerszintfeletti magasságban van 2 elegyetlen, teljes zárlatu, 10 éves kőris osztag, együttvéve 21 kat. kold kiterjedésben. Mindkettő soros ültetés. Ezek szintén a február és márcziusi meleg idő, illetve a hirtelen rá következő fagyok miatt annyira szenvedtek, hogy mindegyik ideig sem hajtottak ki. A rügyek pikelyei és levelei teljesen megfeketedtek, sőt még a fiatal hajtásokon is kívül barna, fekete foltok keletkeztek. Élet még van ugyan bennök, mert f. évi július 10.-én egynehány ágat letörve, azt a héj és szijács között egészen nedvesnek találtam és magán a héjalatti fán sem észlelhető semmi változás, úgy hogy a héj teljesen lehuzható; éppenugy a rügyek is, a külső megfeketedett és elszáradt levelek alatt belül még zöldek, sőt egynémelyik rügy már kezdett is kifésleni és kihajtani; — de tény, hogy a fák szenvednek s

távolról nézve egyáltalában az egész terület olyan benyomást tesz az emberre, mintha a kőris mind kiszáradt volna. Valószínű, hogy ki fog hajtani majd valamennyi, de már az ez évi növedék teljesen elveszett. Érdekes, hogy a szomszédos ugyanily koru, tölgy közé elegyített kőrisek teljesen épek maradtak és jelenleg mintegy 40—50 *cm.* hossznövekvést mutatnak.

Ebből azt következtetem, hogy a kőrist különösen keletnek, délkeletnek és délnek fekvő védtelen helyeken nem jó elegyetlen állapokban tenyészteni, hanem legjobb azt tölgy, szil, vagy amerikai dióval elegyíteni. Ez által ugy az idő viszontagságaitól, mint a rovaroktól is legkönnyebben megvédhetjük. (Közli: Böjözzy. A.)

A bükkfa állítólagos villámentességére vonatkozólag már Illés Nándor főerdőtanácsos ur is megjegyezte, hogy igenis látott villámtól ütött bükköt, de magam is láttam Görgény-Szt.-Imrén több ily bükköt. Nagy kiterjedésű elegyetlen bükkösökben ugyan bajosan válogathatna a villám.

Inkább érdekel azonban a közzétett villámcsapásokról szóló kimutatás, ami t. i. az egyes fanemek sorozását illeti a szerint, hogy melyik van inkább kitéve a villámcsapásnak. Ezt a kimutatást összevetve azzal a százalékkal, melylyel az illető fanem az összes erdőterületben szerepel, állapítja meg Gabnay Ferencz ur, hogy a tölgy-, nyár- és körtefa a villámcsapásnak rendkívül kitett fa s így a fő okát a *fanemben* találja.

Ennek ellenében a villámcsapásnak kitettséget a fanem előfordulási módjának tulajdonitom s azt hiszem, hogy magának a fanemnek arra csak csekély s legalább is jóval kevesebb befolyása lehet.

A villám leggyakrabban a környezetből kiemelkedő

tárgyakra szokott ütni. Ezért üt igen gyakran magánosan álló fádba, faszorokba, erdőszéleken álló fádba vagy az állabból kiemelkedő fádba.

A magánosan előfordulás jellemző a vadkörte, de így szokott előfordulni a tölgy is legelőkön, réteken. A nyárfa réteken és patakok mellett egyesével vagy kisebb csoportokban, vagy mint utszegélyfa fordul elő gyakran. A vörösfenyő sudara fiatal állabokból több *m.*-nyire is ki áll, emiatt van kitéve villámcsapásnak.

Téves a villámcsapásnak kitettség meghatározásánál csak azt venni figyelembe, hogy az illető fanem az erdőterület hányadrészét teszi. Ez csak akkor volna helyes, ha a közölt statisztikai adatok maguk is csupán erdőterületre vonatkoznának, míg ha az összes területet vesszük, egészen másképp kellene a kitettségre nézve meghatározni, hogy az összes területeknek melyik fanem hány százalékát foglalja el.

Erre nézve jellemző eset kinálkozik lakhelyemen, Nagy-Libercsén.

Nagy-Libercse és Závada községek határában 3300 k. h. összefüggő erdőtest és 4000 k. h. mezőgazdasági terület van, mely területen szórványosan vadkörte fordul elő, még pedig olyan számban, hogy átlagban minden 2 holdon egy-egy darabot lehet számítani. Itt tehát olyanféle az összehasonlítás, hogy 3300 hold erdővel szemben 4000 hold vadkörtes van.

Az a körülmény, hogy csak minden 2 holdon 1 körtefa van, a villámcsapás valószínűségét nézetem szerint csak emeli, nemhogy csökkentené, mert míg erdőben a fasudarakon az ellentétes villamosság könnyebben kiegyenlítődhetik, anélkül, hogy magasabb feszültségű villamosság jönne létre, magánosan álló fánál a nagyobb

feszültségü villamosság a villámcsapást csak előmozdithatja. Tényleg gyakrabban üt az elszórtan álló vadkörtebe a villám, mint a tölgyerdőbe. Az üzemtervben a fanemek közt a körtefa külön megemlítve nem fordul elő. Mily nagy hibát követhetünk tehát el, ha csak az erdőterület főbb fanemeit vesszük tekintetbe.

Figyelemmel kell még lenni arra is, hogy magánosan álló fánál a villámcsapást észrevevesszük, míg zárt állabban legtöbbször csak törzsenkénti felvételnél vesszük észre.

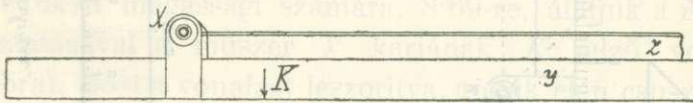
Véleményem szerint tehát, ha igaz adatokat akarunk nyerni, a mezőgazdasági területen külön meg kell állapítani az előforduló fanemek elegyarányát s ha mindjárt 100 *m*-nyire van is egyik fa a másiktól, a teljes területet kell számításba venni.

Az Alföldön magánosan álló nyárfába valószínűség szerint előbb leüt a villám, mint zárt erdőbe 10—20 holdnyi területre.

Nézetem szerint tehát a villámcsapásnak kitettség főleg a fanem *előfordulási módjától*, nem pedig a *fanemtől* függ; úgy, hogyha a megfigyelt területeken a bükk fordulna elő oly gyakran, mint a tölgy, vadkörte vagy nyár, a villámtól sújtott bükkök arányszáma most legalább is megközelítené a fentebb említett fanemek arányszámát. (Közli: *Rainiss I.*)

Rétegvonalak pontjainak felkeresésére szolgáló készülék. Az utak és vasutak építéséhez szükségünk van a rétegvonalas térképre, vagyis a földterület oly képére, melyen a tengerszín felett egyenlő magasságban fekvő pontok sorozata görbe vonalakban van feltüntetve, mely vonalakat «Isohypsa»-, «Niveau»-, «Réteg»-, «Terep»-vonalaknak szoktunk elnevezni. Ezen vonalak megrajzolásához szükséges pontok felvételéről szóló részletes leírásba nem bocsátkozom, csak magyarázatul annyit jegyzek meg, hogy

oly pontokat választunk ki, melyek között az esés illetőleg emelkedés egyenletes. Ezeket a pontokat fölmérve a térképre — mint a földrész vízszintes vetületére — berajzoljuk s melléjük írjuk a magassági fekvést kitüntető számokat. Az így nyert adatoktól a vízszintes rétegvonalak pontjait többféle módon határozhatjuk meg, melyek az egyszerű arányos osztáson alapulnak.

1. ábra.

A tárgyalás alatt álló műszer szerkesztésének alapjául az a geometriai törvény szolgált, hogy hasonló háromszögek megfelelő oldalai arányosak.

A műszer (1. ábra) áll két vonalzóból z és J , melyek oly módon, vannak egymással (mozgékony csavarral) csuk-

2. ábra.

lóval kapcsolva, hogy az egyiknek (z) éle meghosszabbítva a forgásponton (x) halad át és e forgáspont középpontilag van áttörve, úgy hogy az « x »-forgásközéppont a térkép tetszés szerinti pontja fölött egész gondosan elhelyezhető, esetleg tü segítségével ott rögzíthető.

A műszer használata már most a következő: Legyen adva A és B pont (2. ábra); A pontnak tengerszin feletti magassága 238.69 méter, B ponté 232.43 m . A két pontot egyenes vonallal kapcsoljuk össze; a műszer

X forgáspontját gondosan az A pont fölé helyezzük el s egy tetszés szerinti beosztású vonalzó beosztott oldalát a műszer y karjához illesztjük. Ezután a két pont magassági számaiból oly kerek számot vonunk le, hogy a tör-tön és egyeseken kívül legfőlebb még a tizesek maradjanak, minek folytán tehát a fölvevett esetben 8·69 és 2·43 számokat nyerjük; s a beosztott vonalzó élén az A pont ily redukált magassági számára, 8·69-re, állítjuk a *vonalzó* csusztatásával a műszer Y karjának K jelző vonását (3. ábra). Most a vonalzót leszoritva, annak élén csusztatjuk a *műszert*, míg K a vonalzó 2·43 osztáspontjához kerül (4. ábra); ekkor úgy a vonalzót mint a műszert egyik kezünkkel leszoritjuk, a másikkal pedig a műszer z szárát addig forgatjuk, míg B pont annak élére esik. Erre a *műszert* a leszoritott vonalzó élén csusztatjuk, míg K vonás a 3, 4, 5, 6 7 . . stb. osztáspontra bevág, s e pontok minde-nikénél a z kar éle mellett egyenest vonunk, míg A B egyenest metszük. A nyert metszéspontok lesznek 233., 234., 235., . . . stb. isohypsa pontjai.

Látjuk, hogy az eljárás igen egyszerű, gyors és megbizható. A műszert gyártja Ch. Hamann (Berlin melletti Friedenau) és a beosztott vonalzóval együtt 12 márkáért (7 frt 20 kr) árusítja el.

(Közli: *Vaitzik Emil.*)

„**A Rókamérgezésről**“ cím alatt nem rég egy önálló füzet jelent meg, melyet szerzője: *Matter* Rezső uradalmi főerdész egyesületünkhöz is beküldött, azzal a kéréssel, hogy e füzetre az egyesületi tagok figyelme felhivassék. Az igazgató választmány a füzet átvizsgálásával megbízott bíráló-bizottságnak kedvező bíráló alapján (l. az E. L. f. évi VI. füzetének 640—642. oldalain) szerző kérelmét teljesíthetőnek találta, a mennyiben a szóban levő füzet

a rókamérgezésre vonatkozólag a gyakorlat igényeinek nagyon jól megfelelő utmutatásokat tartalmaz.

A 26 oldalra terjedő füzetet a szerző németül adta ki s magyarra Matter János ev. ref. főgymn. tanár fordította. A füzet ára 60 kr. s megrendelhető a szerzőnél s egyszersmind kiadónál: *Matter* Rezső uradalmi főerdésznél: (Trencsén-Makón).

Leánynevelő intézet erdészek leányai számára. A kir. erdőfelügyelőség egyik elhunyt tagjának, Adriányi Arnoldnak özvegye arról értesít bennünket, hogy Budapesten, a városligeti részen f. év október hó 1-vel *kizárólag kincstári erdészek leányai számára* szűkebb körű nevelő-intézetet nyit, melybe csupán 12 bennlakó (6, 12 éves) növendék vétetik fel. Egyszersmind megjegyzi, hogy bő tapasztalatai, mit a nevelés terén mint igazgatónő és tanintézet-tulajdonos szerzett, indítják arra, hogy egy oly tanintézetet létesítsen, melyben a leánykák helyes nevelés és kiképzés mellett ne nélkülözzék az otthont, melyben a leggyöngédebb, szeretetteljes bánásmód és gondos felügyelet mellett, mintegy családot képezve együtt tanuljanak.

Megkeresések bővebb felvilágosításért czimére (Grác, Grissplatz Nr. 1.) küldendők.

Halálozás. *Szojka Gyula* városi erdőmester (Dobsinán), az Országos Erdészeti Egyesület rendes tagja, meghalt. *Béke poraira!*

Változások és kitüntetések az erd. szolgálat körében.

I.

Személyem körüli magyar ministerem előterjesztése folytán Cotteli Honorát erdőszámtanácsosnak, végleges nyugalomba helye-